

Öğretmen Yeterlikleri Alanında Yazılan Makalelerin İçerik Analizi¹

Doç. Dr. Kerim GÜNDOĞDU

Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
kerim.gundogdu@adu.edu.tr

Berrak AYTAÇLI

MEB İlköğretim Matematik Öğretmeni, Adnan Menderes Üniversitesi, SBE. Doktora Öğrencisi
berrak_aytacli@hotmail.com

Rukiye AYDOĞAN

MEB Sınıf Öğretmeni, Adnan Menderes Üniversitesi, SBE. Doktora Öğrencisi

Cengiz YILDIRIM

MEB Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, Adnan Menderes Üniversitesi, SBE. Doktora Öğrencisi

Özet

Bu araştırma ulusal ve uluslararası indeksler incelenerek 2006 ve 2013 yılları arasındaki 154 araştırmanın tam metninin içerik analizini içermektedir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi benimsenmiştir. Tarih, makale türü, seçilen yaklaşım, model-yöntem-desen, örnekleme yöntemi, örneklem/çalışma grubu, araştırmanın uygulandığı öğretmenlerin branşları, veri toplama araçları, analiz teknikleri, araştırmada kullanılan ölçekler ve referansları, sonuç, öneriler ile ilgili kategoriler belirlenmiştir. Öğretmen yeterliliği ile ilgili en çok sayıda araştırma 2011 yılında gerçekleştirilmiştir. Ancak 2012 yılında bu sayıda bir düşüş yaşandığı görülmektedir. En çok tercih edilen araştırma yaklaşımı nicel yaklaşımdır. En çok tercih edilen örnekleme yöntemi random örnekleme ve çalışma grubunun tamamına ulaşmadır. Araştırmaların örneklem/çalışma gruplarını öğretmen ve öğretmen adayları oluşturmaktadır. En çok sınıf öğretmenleri ve karma öğretmen grupları örnekleme oluşturmaktadır. En çok kullanılan veri toplama aracı ölçek ve ankettir. En çok kullanılan analiz tekniği ise açıklayıcı analiz teknikleridir. Araştırma sonuçlarına yönelik öneriler yeterlik ile ilgili araştırmalarda nicel ve nitel yaklaşımın bir arada kullanıldığı karma yaklaşımın tercih edildiği araştırmaların gerçekleştirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Teacher competencies, content analysis, academic article analysis

A Content Analysis Study on Academic Articles Related to Teacher Competencies

Abstract

This study is a content analysis study consisting of full text 154 articles found in national and international indexes between the years 2006 and 2013. We produced categories such as years range, types of the studies, methodology of the studies, the effect of the study in the results, branch of the participants. The number of the studies decreased year by year but in 2011 there are more studies than 2012. The most popular approach in the studies was qualitative approach. The most preferred sampling methods were random sampling and reaching the entire working group. In the researches of which sample and working group were teachers and candidate teachers, primary school teachers and in some mixed subject teachers were used. The most popular data collection tool in researches was scale and questionnaire. The most preferred analyze techniques was the descriptive statistics. According to the findings; mixed approaches including both qualitative and quantitative approaches should be used in the researches that are on teacher competency.

Key Words: Öğretmen yeterlikleri, içerik analizi, akademik makale analizi

¹ 23-25 Mayıs 2013 tarihleri arasında Adnan Menderes Üniversitesi tarafından düzenlenen 12. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Öğretmenlik mesleği 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, özel uzmanlık bilgisi gerektiren bir meslek olarak tanımlanmıştır. Bu tanım bize öğretmenlik mesleğinin bir takım yeterliliklere sahip olması gerektiğini göstermektedir. Türk Dil Kurumu 'yeterliği', görevini yerine getirme gücü olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2008). Öğretmenlik mesleğinin yeterlik alanı ise öğretmenin mesleğini yerine getireceği hizmet alanı ile ilgili gereken bilgi ve beceriyi kazanmasıdır. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği tutum, davranış, bilgi ve becerinin kazanılması öğretmen yetiştirme programlarının genel kültür bilgisi, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi ile mümkündür (Celep, 2004). Öğretmen açısından düşünüldüğünde öğretmen yeterliği:

- Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukları etkili bir şekilde yapabilmesi için sahip olması gereken bilgi, beceri, anlayış ve tutumlar (Sahin, 2007, 291; Akt. Akdağ ve Yıldız, 2011);
- Öğretmenin, öğrenci davranış ve başarısını etkileyen yetenekleri olarak tanımlanabilir (Dellinger, Bobbett, Olivier ve Ellett, 2007, 753; Akt. Akdağ ve Yıldız, 2011).

Öğretmenler eğitim öğretim etkinliklerinin planlaması, uygulanması ve değerlendirmesine kadar her kademedeki önemli bir role sahiptir. Ayrıca öğrencilerin her türlü gereksinimlerini ön planda tutmak ve zaman, mekân, materyal vb. ortam değişkenlerinin en ideal şekilde kullanılmasını sağlamak da öğretmenlerin başlıca görevleri arasındadır. Öğretmenlerin tüm bu becerileri etkili şekilde gerçekleştirmesi öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimde kazandıkları yeterliliklere bağlıdır. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda eğitim programlarındaki değişiklikler öğretmen yeterliliklerinin sürekli olarak geliştirilmesi, bu yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimde etkin yöntemler uygulanması amaçlanmıştır (DPT, 2007). MEB (2008) öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerini genel yeterlikler ve özel alan yeterlikleri olmak üzere iki alana ayırmıştır. Genel yeterlikler; öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumları kapsamakta ve 6 yeterlik alanı, 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşmaktadır. Özel alan yeterlikleri ise; öğretmenlerin mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olması gereken bilgi ve becerileri kapsamakta ve üç düzeye ayrılan çeşitli performans göstergelerinden oluşmaktadır (MEB, 2008). Eğitimin niteliğinin artırılması ve gelişim ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak Temel Eğitime Destek Programı (TEDP) Öğretmen Eğitimi bileşeni kapsamında üç temel çalışma yapılmıştır. Bunlar (MEB, 2011):

1. Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri: Öğretmenlik mesleği için gerekli bilgi, beceri ve tutumları içerecek şekilde 6 ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşan "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur.
2. Özel alan yeterlikleri: Öğretmenlerin kendi alanlarındaki görevlerini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmeleri için ilköğretim kademesi öğretmenlerine yönelik 16 alanda özel alan yeterlikleri belirlenerek 2008 yılında yürürlüğe konulmuştur. Daha sonra Ortaöğretim Projesi kapsamında ortaöğretim kademesi öğretmenlerine yönelik olarak 16 alanda özel alan yeterliklerinin belirlenmesi çalışmalarına başlanılmıştır. Bunlardan sekiz alandaki çalışmalar tamamlanarak 2011 yılında yürürlüğe konulmuştur. Sekiz alandaki çalışmalar son aşamadır.
3. Öğretmen yeterliliklerine yönelik çalışmaların yanı sıra aday öğretmenlerin mesleğe daha bilinçli ve istekli başlamaları için ders yılına başlamadan önce bir "uyum eğitimi" verilmesine yönelik ilk uygulama 06-16 Eylül 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir (MEB 2008)

Türkiye'nin öğretmen yetiştirme sistemi, öğretmen yetiştirme alanında sadece çağdaş gelişmelerin izleyicisi değil kendi deneyimleriyle belli sonuçlar çıkararak ve kendini yenilemeyi bilen bir sistem olmalıdır. Bu bağlamda, öğretmen yetiştirme sistemi, sorunlarını ya da çağdışı uygulamalarını sürdüren veya biriktiren bir sistem olmaktan kurtulmalı, kendini sürekli olarak geliştirebilen bir sistem mantığına kavuşmalıdır (Baskan, 2001). Eğitim-öğretim sürecinin her ögesi dinamik bir yapıya sahiptir: okul binaları, eğitim programları, öğrenci ihtiyaçları, materyaller, politikalar. Bu

değişimin doğal bir parçası olan öğretmenler de sahip oldukları yeterliklerle bu sürece yön veren bir konumdadır. Öğretmenlerin yeterliklere ne derece sahip olduğunun araştırılması öğrenme öğretme sürecinin verimin arttıracacağı gibi politika yapıcılara da karar verme sürecinde önemli veriler sağlayacaktır. Bu doğrultuda yapılan çalışmaların analizi yeterliklerin araştırılması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi süreçlerinde yön tayin edici bir öneme sahiptir.

Alanyazında öğretmen yeterlikleri ile ilgili çok sayıda araştırmanın yapılmış olduğu görülmektedir. Bu araştırmaların bilimsel araştırma yöntemleri açısından incelenmesi ve analiz edilmesi bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara yararlı bir kaynak sağlayacaktır. Bilimsel araştırma yöntemleri dikkate alınarak analiz edilen çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Gizir ve Köle (2009) ise araştırmasında Türkiye’de eğitim yönetimi alanında liderlik üzerine yapılan araştırmaların kuramsal temeller, kullanılan araştırma yöntemi ve örnekleme açısından incelemektedir. Kurtoğlu ve Seferoğlu (2012) araştırmalarında BÖTE alanında yapılmış olan tezleri yöntem ve içerik açısından incelemektedir. Okutan ve Ekşi (2007) 2000-2003 yılları arasında eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin özetlerini incelemiştir. Kabaca ve Erdoğan (2007) fen bilimleri ve matematik eğitimi alanlarında yapılan yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarındaki istatistiksel hataları, Türker (2011) araştırmasında “İşletme” anabilim dalında, “Yönetim ve Organizasyon” bilim dalında, Türkçe yazım dilinde yazılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin tamamı incelenmiştir.

Kaşkaya (2012) öğretmen yeterlikleri konulu araştırmaları konu, amaç, yöntem ve sonuç boyutlarıyla değerlendirmiştir. Alan yazında öğretmen yeterlikleri ile ilgili çok sayıda araştırma mevcuttur. Nicelik olarak sayıca fazla olan bu araştırmaların araştırma yöntemlerinin çeşitli boyutları dikkate alınarak analiz edilmesi bu konuda araştırma yapacak olan araştırmacılara yol gösterici olacağına inanılmaktadır. Yapılan araştırmada bilimsel araştırma yöntemleri dikkate alınarak seçilen araştırmaların makale türleri, yaklaşımları, model-yöntem-desenleri, örnekleme yöntemleri, örneklemleri, veri toplama araçları ve analiz teknikleri incelenmektedir. Yapılan araştırmalarda seçilen bilimsel araştırma yöntemleri ortaya çıkarılarak yeni yapılacak araştırmalara yol gösterici olması beklenmektedir. Sonuç ve önerilerin analiz edilmesi ile mevcut durum betimlenerek birçok araştırmanın bir arada sunulması amaçlanmaktadır.

Amaç

Bu araştırmada, yapılandırmacılık yaklaşımının öğretim programlarında uygulanmaya başlandığı 2006 yılından 2013 yılına kadar öğretmen yeterlikleri alanında ülkemizde yazılmış makaleler çok boyutlu (tarih, makale türü, seçilen yaklaşım, model-yöntem-desen, örnekleme yöntemi, örneklem/çalışma grubu, araştırmanın uygulandığı öğretmenlerin branşları, veri toplama araçları, analiz teknikleri, araştırmada kullanılan ölçekler ve referansları, sonuç, öneriler) olarak analiz edilerek mevcut durum betimlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma ulusal ve uluslararası indeksler incelenerek 2006 ve 2013 yılları arasındaki 154 araştırmanın tam metninin içerik analizini içermektedir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi benimsenmiştir. İçerik analizinde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Yayınlanma tarihi, makale türü, seçilen yaklaşım, model-yöntem-desen, örnekleme yöntemi, örneklem/çalışma grubu, araştırmanın uygulandığı öğretmenlerin branşları, veri toplama araçları, analiz teknikleri, araştırmada kullanılan ölçekler ve referansları, sonuç, öneriler ile ilgili kategoriler belirlenerek araştırmanın bulguları bu başlıklar altında sistematik olarak sunulmaktadır.

Süreç

- Çalışmada kullanılacak anahtar kelimeler, kodların yerleştirileceği kategoriler literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir.
- Araştırmacılar tarafından taranacak olan dergilerin listesi çıkarılmıştır.
- Dergi listesi araştırmacılar arasında sistematik bir şekilde paylaştırılmıştır.
- Ulaşılan makaleler incelenerek kategoriler gözden geçirilmiştir.
- Ulaşılan kategori ve kodlar sayısallaştırılarak sunulmuştur.
- Verilerin sayısallaştırılmasında (frekans ve yüzde) SPSS 16.0 ve Excel Paket Programları kullanılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Yıllara Göre Makale Yayınları

Araştırmaların 30'u (19,5%) 2011 yılında, 26'sı (16,9%) 2010 yılında, 22'si (14,3%) 2009 yılında, 20'si (13%) 2012 yılında, 19'u (12,3) 2008 yılında, 15'i (9,7%) 2006 yılında ve 13'ü (8,4%) 2007 yılında gerçekleştirilmiştir. Öğretmen yeterliliği ile ilgili en çok sayıda araştırma 2011 yılında gerçekleştirilmiştir. Ancak 2012 yılında bu sayıda bir düşüş yaşandığı görülmektedir.

Tablo 1. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmaların yıllara göre betimsel istatistikleri

Tarih	f	%
2006	15	9,7
2007	13	8,4
2008	19	12,3
2009	22	14,3
2010	26	16,9
2011	30	19,5
2012	20	13
2013	9	5,8
Toplam	154	100

2011 yılında MEB tarafından hazırlanan özel alan yeterlikleri yürürlüğe girmiştir. Tablo 1 incelendiğinde yeterlik araştırmalarının sayıca en çok gerçekleştirildiği yılın da 2011 yılı olduğu görülmektedir. 2011 yılında araştırma sayısındaki bu artışın aynı yılda özel alan yeterliklerinin yürürlüğe girmesi ile ilgili olduğu düşünülebilir.

Makale Türü ile İlgili Bulgular

İncelenen makalelerin 150'si (97,4%) araştırma-inceleme türünde iken sadece 4'ü (2,6%) kuramsal (derleme) türündedir. Alanda araştırma-inceleme yaklaşımlarına ihtiyaç olduğu gibi kuramsal araştırmalara da ihtiyaç vardır. Kuramsal araştırmaların yok denecek kadar az sayıda olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmaların türünün betimsel istatistikleri

Makale Türü	f	%
Araştırma-İnceleme	150	97,4
Kuramsal (Derleme)	4	2,6
Toplam	154	100

Seçilen Yaklaşım İle İlgili Bulgular

Araştırmalar incelendiğinde 126 (81,8%) araştırmanın nicel, 18 (11,7%) araştırmanın nitel ve sadece 9 (5,8%) araştırmanın ise karma yaklaşım ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Nicel yaklaşım seçilerek yapılan araştırmalar dikkat çekici sayıda fazladır. Tablo 3 incelendiğinde karma ve nitel yaklaşımın grafiğin çok küçük bir bölümünü oluşturduğu görülmektedir. Nicel yaklaşım ise araştırmacılar tarafından en çok tercih edilen yaklaşım olduğu anlaşılmaktadır.

Benzer bulgular Gizir ve Köle'nin (2009), Kaşkaya'nın (2012), Kurtoğlu ve Seferoğlu'nun (2012) araştırmalarında da ortaya çıkmaktadır. Oysa Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre yükselen paradigma olan nitel araştırmanın nicel araştırma ile birbirini desteklediği karma yaklaşımın daha çok sayıda seçilmiş olması beklenmektedir. Yeterlik tanımı yapılırken "bilgi ve beceri" kavramları kullanılmıştır. Bilgi ve becerinin ölçülmesinde ve belirlenmesinde sadece nicel yaklaşım yeterli olmayacaktır.

Tablo 3. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda seçilen yaklaşımların betimsel istatistikleri

Yaklaşım	f	%
Nitel	18	11,7
Nicel	126	81,8
Karma	9	5,8
Belirtilmemiş	1	0,6
Toplam	154	100

Model-Yöntem-Desen İle İlgili Bulgular

Araştırmalar model-yöntem-desen açısından incelendiğinde 100 (64,9%) araştırma ile en fazla tercih edilen tarama modeli olduğu ortaya çıkmaktadır. Deneysel 9 (5,8%), doküman inceleme 4 (2,6%), durum çalışması 2 (1,3%) araştırmada tercih edilen model-yöntem-desendir. Araştırmaların önemli bir bölümünü oluşturan 37 (24%) araştırmanın model-yöntem-desenin belirtilmemesi önemli bir bulgudur. Tablo 4'te az sayıda kullanılan diğer model-yöntem-desenler sunulmaktadır.

Tablo 4. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda seçilen model-yöntem-desenlerin betimsel istatistikleri

Model-Yöntem-Desen	f	%
Tarama	100	64,9
Deneysel	9	5,8
Durum Çalışması	2	1,3
Olgubilim	1	0,6
İçerik Çözümlemesi	1	0,6
Doküman İnceleme	4	2,6
Belirtilmemiş	37	24
Toplam	154	100

Benzer bulguların gözlemlendiği Kurtoğlu ve Seferoğlu'nun (2012) araştırmasında da en çok kullanılan model tarama modelidir. Ayrıca araştırmaların önemli bir bölümünde model-yöntem-desenin belirtilmemesi de dikkat çekici bir bulgudur. Yapılan herhangi bir çalışmada yaklaşım, yöntem ve tekniklerin belirtilmesi gerekirken, hem yurt dışında, hem de Türkiye'de yapılan bazı çalışmalarda bu hususun bazen dikkate alınmamaktadır. Türkiye'de yapılan bazı çalışmalarda da, araştırmada kullanılan yaklaşım, yöntem veya teknikten bir veya birkaçının belirtilmediği görülmektedir (Tomakin, 2009).

Örnekleme Yöntemi İle İlgili Bulgular

Tablo 5'te görülüşü gibi, incelenen araştırmalarda en çok tercih edilen örnekleme yöntemleri 22 (14,3%) araştırma ile random örnekleme, 8 (5,2%) küme örnekleme, 7 (4,5%) araştırma ile kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemidir. Ayrıca 27 (17,5%) araştırmada çalışma grubunun tamamına ulaşılmıştır. En az tercih edilen örnekleme yöntemleri ise ölçüt, tabakalı, kartopu, maksimum çeşitlilik, oranlı, oransız, aykırıdır. Ayrıca 5 (3,2%) araştırmada örnekleme yöntemi kullanılmamış, 68 (44,2%) araştırmada ise örnekleme yöntemi belirtilmemiştir. Tablo 5'te az sayıda kullanılan diğer örnekleme yöntemleri sunulmaktadır.

Nitel yaklaşımın çok tercih edilmemesinin bir sonucu olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinin de çok tercih edilmemektedir. Kurtoğlu ve Seferoğlu'nun (2012) araştırmasında da en çok kullanılan örnekleme yöntemlerinin amaçlı örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme olması bulgularımız ile benzerdir. Araştırmaların yarısında ise örnekleme yaklaşımının belirtilmemesi önemli bir bulgudur. Yücel Toy ve Güneri Tosunoğlu'na (2007) göre örnekleme sürecinde karşılaşılan hata ise, örneklem seçim yönteminin belirtilmemesidir. Araştırma raporlarındaki bilimsel bilgi ve bilimsel yöntemler tekrarlanabilir olmalıdır. Bu nedenle, yapılan çalışmalarda kullanılan yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler açık ve net olarak belirtilmezse, başka araştırmacılar bu bilgilerin doğruluğu araştırılmaz. Araştırmada kullanılan yaklaşım, yöntem ve teknik gizlenemez ve araştırma sonuçlarının yazımında ihmal edilemeyecek kadar önemlidir (Tomakin, 2009).

Tablo 5. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda seçilen örnekleme yöntemlerinin betimsel istatistikler

Örnekleme Yöntemi	f	%
Random	22	14,3
Küme	8	5,2
Ölçüt	3	1,9
Tabakalı	3	1,9
Kolay Ulaşılabilir	7	4,5
Çalışma Grubunun Tamamı	27	17,5
Kartopu	1	0,6
Maksimum Çeşitlilik	2	1,3
Oranlı	2	1,3
Oransız	1	0,6
Aykırı	1	0,6
Döküman	4	2,6
Kullanılmamış	5	3,2
Belirtilmemiş	68	44,2
Toplam	154	100

Örnekleme/Çalışma Grubu İle İlgili Bulgular

İncelenen araştırmaların büyük bölümünün örneklemini öğretmen adayları oluşturmaktadır (Tablo 6). Araştırmaların 89'sında (57,8%) öğretmen adayları, 56'sinde (36,4%) öğretmen örneklemini oluşturmaktadır. Örnekleme 2 araştırmada yönetici, 1 araştırmada müfettiş, 3 araştırmada karma grup (öğretmen/öğretmen adayı/müfettiş/yönetici) oluşturmaktadır. Tablo 6'da az sayıda kullanılan diğer örnekleme/çalışma grupları sunulmaktadır. Kaşkaya'nın (2012) araştırmasında araştırmaların

daha çok öğretmen adayları ile gerçekleştirildiği ve Kurtoğlu ve Seferoğlu'nun (2012) araştırmasında ise öğretmen ve öğretmen adayları ile gerçekleştirildiği şeklinde benzer bulguya rastlanmaktadır. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içindeki yeterliklerinin belirlenmesinin önemli olması araştırmacıların örneklem seçimlerinde yönlendirici olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda seçilen örneklem/ çalışma grubunun betimsel istatistikleri

Örneklem Çalışma Grubu	f	%
Öğretmen Adayı	89	57,8
Öğretmen	56	36,4
Yönetici	2	1,3
Müfettiş	1	0,6
Karma	3	1,9
Döküman	3	1,9
Toplam	154	100

Araştırmalara Katılan Öğretmenlerin Branşları ile İlgili Bulgular

Tablo 7'de görülmektedir ki, araştırmaların 34'ü (22,1%) sınıf öğretmenliği branşında ve 46'sı (39,7%) ise karma (birden fazla branşı içeren) şekilde gerçekleştirilmektedir. Araştırmaların 8'i (5,2%) okul öncesi, 8'i (5,2%) fen ve teknoloji, 7'si (4,5%) müzik, 7'si (4,5%) fen-matematik, 7'si (4,5%) beden eğitimi ve 7'si (4,5%) sosyal bilgiler branşındadır. En az ise biyoloji (f=5), İngilizce (f=5), özel eğitim (f=5), matematik (f=4), Türkçe (f=3), din kültürü (f=2), teknoloji tasarım (f=1), resim (f=1), coğrafya (f=1) ve bilgisayar (f=1) branşlarındadır. Tablo 7'de az sayıda kullanılan diğer branşlar sunulmaktadır. En çok araştırmanın birden fazla branştan oluşan karma öğretmen grupları ve sınıf öğretmenleri ile yapıldığı anlaşılmaktadır. Oysa yeterlik genel öğretmenlik bilgi ve becerilerini içerdiği gibi özel alan bilgi becerilerini de içermektedir. Branş öğretmenlerinin yeterlikleri ile ilgili araştırmaların sayıca azlığı araştırmacıların bu konuyu araştırmayı çok fazla tercih etmedikleri ve bu tür araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda öğretmen branşların betimsel istatistikleri

Branşlar	f	%
Müzik	7	4,5
Okul Öncesi	8	5,2
Fen-Matematik	7	4,5
Sınıf Öğretmenliği	34	22,1
Biyoloji	5	3,2
Matematik	4	2,6
Fen ve Teknoloji	8	5,2
İngilizce	5	3,2
Teknoloji Tasarım	1	0,6
Beden Eğitimi	7	4,5
Sosyal Bilgiler	7	4,5
Resim	1	0,6
Özel Eğitim	5	3,2
Din Kültürü	2	1,3
Coğrafya	1	0,6
Türkçe	3	1,9
Bilgisayar	1	0,6
Karma	46	29,7
Literatür Tarama	2	1,3
Toplam	154	100

Veri Toplama Araçları İle İlgili Bulgular

Tablo 8'den anlaşılmaktadır ki, incelenen araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarının 104'ünde (63,03%) veri toplama aracı olarak ölçek, 30'unda (18,18%) anket, 13'ünde (7,88%) görüşme formu kullanılmıştır.

Tablo 8. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarının betimsel istatistikleri

Veri Toplama Araçları	f	%
Anket	30	18,18
Ölçek	104	63,03
Görüşme Formu, Odak görüşme, mülakat	13	7,88
Başarı Testi	6	3,64
Doküman	4	2,42
Gözlem Formu	5	3,03
Değerlendirme Formu	1	0,61
Öz değerlendirme formu	1	0,61
Klasik yazılı (açık uçlu sınav)	1	0,61
Toplam	165	100

Veri toplama araçlarının sadece 6'sında (3,64%) başarı testi, 5'inde (3,03%) gözlem formu kullanılması dikkat çekici bir bulgudur. Veri toplama araçlarının sadece 4'ünde (2,42%) doküman, 2'sinde (1,22%) değerlendirme formu ve öz değerlendirme formu, 1'inde klasik yazılı kullanılmıştır. Tablo 8'de az sayıda kullanılan diğer veri toplama araçları sunulmaktadır. Kaşkaya'nın (2012) ve Kurtoğlu ve Seferoğlu'nun (2012) da araştırmalarında en çok anketin veri toplama aracı olarak kullanıldığını belirtmesi bu bulgular ile benzerlik taşımaktadır. Sadece anketler ile yeterlik belirlemek doğru olmayacaktır. Yeterlik; ölçek, görüşme ve gözlemler ile gerçek anlamda belirlenebilir. Ancak sadece anket kullanılması öğretmenin kendi yeterlik algısı belirlenebilmektedir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının yeterlik algılarının belirlenmesi önemli iken yeterliklerinin de belirlenmesi önemli bir araştırma alanıdır. Yeterlik belirlemeyi amaçlamış bir araştırmanın sadece anket kullanması bilimsel yöntem açısından amaca ulaşmak için yeterli bir veri toplama yöntemi olmadığı söylenebilir.

Analiz Teknikleri İle İlgili Bulgular

Araştırmalarda en çok kullanılan analiz tekniğinin 96 (26,74%) araştırma ile Açıklayıcı istatistikler-crosstabs, frekans, yüzde, toplam, ortalama ve standart sapma (ss) olduğu görülmektedir (Tablo 9). Araştırmaların 88'inde (24,51%) t-testi, 71'inde (19,78%) Anova (Scheffe, post hoc, tukey lsd) kullanılmıştır. Araştırmaların 28'inde (7,8%) korelasyon (Pearson, spearman, freadman, nkare-etki büyüklüğü), 25'inde (6,96%) faktör analizi, 15'inde (4,18%) Kruskal Wallis, 15'inde (4,18%) Mann W. U. kullanılmıştır.

Ayrıca 9 araştırmada içerik analizi, 5 araştırmada regresyon, 5 araştırmada betimsel analiz ve 2 araştırmada ki-kare tercih edilmiştir. Tablo 9'da az sayıda kullanılan diğer analiz teknikleri sunulmaktadır. . Veri analizi teknikleri ile ilgili bu bulgular Kurtoğlu ve Seferoğlu'nun (2012) veri analizi teknikleri ile ilgili bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 9. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda kullanılan analiz tekniklerinin betimsel istatistikleri

Analiz Tekniği	f	%
Açıklayıcı istatistikler-crosstabs, frekans, yüzde, toplam, ortalama, SS	96	26,74
İçerik Analizi	9	2,51

Tablo 9. devam

T-testi	88	24,51
Anova (Scheffe, post hoc, tukey lsd)	71	19,78
Korelasyon (Pearson, spearman, freadman, nkare-etki büyüklüğü)	28	7,80
Ki-kare	2	0,56
Regresyon	5	1,39
Betimsel analiz	5	1,39
Faktör Analizi	25	6,96
Kruskal Wallis	15	4,18
Mann W. U.	15	4,18
Toplam	359	100

Araştırmalarda Kullanılan Ölçekler ile İlgili Bulgular

Araştırmaların 50'sinde (32,5%) ölçek kullanılmamıştır. Araştırmaların 27'sinde (17,5) ise yeni bir ölçek geliştirilirken, 19'unda (12,3) eski bir ölçek uyarlanarak kullanılmıştır. Araştırmaların 58'inde (37,7%) ise eski bir ölçek kullanılmıştır. Çoğu araştırmacının önceden geliştirilmiş (eski) ölçeklere bir uyarlama çalışması yapmadan kullandıkları görülmektedir.

Tablo 10. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda kullanılan ölçeklerin betimsel istatistikleri

Ölçek	f	%
Geliştirilmiş	27	17,5
Uyarlanmış	19	12,3
Eski Ölçek Kullanılmış	58	37,7
Ölçek Kullanılmamış	50	32,5
Toplam	154	100

Araştırmalarda Kullanılan Ölçekler Referansları ile İlgili Bulgular

Araştırmada yer alan 104 çalışmada veri toplama aracı olarak ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekler incelendiğinde birbirinden farklı 76 ölçeğin kullanıldığı tespit edilmiştir. Aşkar ve Umay (2001) tarafından geliştirilen "Öğretmen Özyeterlik Ölçeği" en çok kullanılan (8 çalışma) ve önceden geliştirilmiş (eski) olan veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından geliştirilen "Öğretmen Özyeterlik Ölçeği" en çok kullanılan (12 çalışma) ve uyarlama olan veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. En çok kullanılan diğer ölçekler Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmalarda kullanılan ölçeklerin referanslarının betimsel istatistikleri

Yazar	Yıl	Ölçek	Tür	Kullanılma Sayısı
Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya	2005	Öğretmen Özyeterlik Ölçeği	Uyarlama	12
Aşkar ve Umay	2001	Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	Eski (önceden geliştirilmiş)	8
Bıkmaz	2004	Sınıf Öğretmenlerinin Fen Öğretiminde Öz-Yeterlik İnancı Ölçeği	Uyarlama	3
Kahyaoğlu ve Yangın	2007	Öğretmen Adayı Öz Yeterlilik Ölçeği	Geliştirilmiş	3

Makalelerde Elde Edilen Sonuçlar ile İlgili Bulgular

Tablo 12. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmaların sonuçlarının betimsel istatistikleri

Sonuç	f	%
Yeterli	42	27,3
Orta	19	12,3
Yetersiz	17	11
Çeşitli değişkenlerle ilişkisi	45	29,2
Yeterlik ölçmeyen (diğer)	31	20,1
Toplam	154	100

Tablo 12’den anlaşılacağı gibi, konu öğretmen yeterlikleri olmasına rağmen incelenen makalelerin 31’inde (20,1%) yeterlik ölçülmemiştir. Araştırmaların %79,9’unun ise yeterlik ölçen araştırmalar olduğu anlaşılmaktadır. Yeterlik ölçmeyen olarak belirlediğimiz araştırmalarda yeterlik algısı ölçeği geliştirme çalışması, yeterlik algısının başka değişkenlere etkisi vb. çeşitli konulardaki araştırmaları içermektedir. Araştırmaların 45’inde (29,2%) ise yeterlik ölçülmüş, ancak çeşitli değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir.

Araştırmaların 78’i (%50,7) yeterlik düzeylerini ölçmektedir ve bu araştırmaların 61’i (%39,6) sonucunda yeterli ve orta düzeyde oldukları ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin araştırmaların 42’sinde (27,3%) yeterli, 19’unda (12,3%) orta, 17’sinde (11%) yetersiz oldukları belirtilmiştir. Öğretmenlerin yeterliklerinin veya yeterlik algılarının ölçülmeye çalışıldığı araştırmalarda anket ve ölçeğin kullanılması, sadece öğretmenlerin örnekleme oluşturması sonucu soruları öğretmenlerin yanıtlaması yeterliklerinin yüksek çıkmasında etkili olmuş olabilir. Araştırma sonuçları incelendiğinden öğretmen ve öğretmen adaylarının kendi yeterliklerini yeterli ve orta düzeyde belirleme eğilimde olduğu düşünülebilir. Bu durumda araştırma sonuçlarının geçerliğini ve güvenilirliğini katılımcıların ne kadar yansız olarak yeterlilikleri ile ilgili cevap vereceklerine bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Çoğu araştırma sonucunda yeterliklerin yeterli ve orta düzeyde olmasının incelenmesi için araştırmalar nitel yöntemler ile desteklenmelidir.

Yapılacak Araştırmalara Yönelik Yöntem ile İlgili Öneriler ile İlgili Bulgular

Tablo 13’de görüleceği gibi, analizi yapılan makalelerde ileride yapılacak araştırmalara yönelik yöntem ile ilgili yapılan araştırmacı önerileri de dikkatli şekilde incelenmiştir. İncelenen araştırmalardan elde edilen önerilerin 24’ü (12,7%) “yeterliliğin farklı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi”, 16’sı (8,47) “araştırmaların farklı örneklemlerle tekrarlanması”, 12’si (6,35%) “araştırmaların farklı branşlarla tekrarlanması”, 11’i (5,82%) “araştırmalarda gözlem/görüşme/öz değerlendirme formları kullanılması”, 10’u (5,29%) “uygulamada yeterlilik ölçülmesi”, 7’si (3,7%) “araştırmaların daha geniş örneklemlerle tekrarlanması”, 7’si (3,7%) “öğretmenlerle diğer paydaşların da araştırmaya dahil edilmesi”dir. Ayrıca “nitel çalışmaların yapılması” (f=6), “araştırmaların farklı sınıf düzeyinde öğretmen adayları ile tekrarlanması” (f=5), “boylamsal araştırmaları yürütülmesi” (f=5) ve “yeterlik algısı ile başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi” (f=4) diğer öneriler arasında yer almaktadır.

Tablo 13. Öğretmen yeterliliği ile ilgili araştırmaların yapılacak araştırmalara yönelik yöntem ile ilgili önerilerinin betimsel istatistikleri

Öneriler	f	%
Öneri Yok	82	43,39
Farklı örnekleme	16	8,47
Daha geniş örnekleme	7	3,70
Farklı branşlarla	12	6,35
Uygulamada yeterlik ölçülmeli	10	5,29

Tablo 13. devam

Farklı sınıf düzeyindeki öğretmen adayları ile	5	2,65
Nitel çalışma yapılmalı	6	3,17
Gözlem/görüşme/öz değerlendirme formları kullanılmalı	11	5,82
Yeterliliğin Farklı değişkenlerle ilişkisi incelenmeli	24	12,70
Öğretmenlerle diğer paydaşlar da araştırmaya dahil edilmeli	7	3,70
Boylamsal olarak incelenmeli	5	2,65
Yeterlik algısı ile başarı arasındaki ilişki incelenmeli	4	2,12
Toplam	189	100

Bu araştırmanın bulgularından biri en çok karma öğretmen grubu ve sınıf öğretmenleri ile yeterlik araştırmalarının gerçekleştirildiğidir. Yapılan araştırmaların önerilerinden biri olan yeterlik araştırmalarının farklı branşlarla gerçekleştirilmesi bulgumuz ile paralellik göstermektedir. Ancak araştırmaların birçoğunun bu öneriyi getirmiş olmasına rağmen görüldüğü gibi yeterlik araştırmaları sadece belli bir branşta yığılma göstermektedir. Araştırmamızda yeterlik araştırmalarında veri toplama aracı olarak anketin kullanıldığı nitel yaklaşımla kullanılacak veri toplama yöntemlerinden gözlem ve görüşmenin tercih edilmediği bir diğer önemli bulgularımızdan biridir. Yapılan yeterlik araştırmalarının önerilerinden biri de araştırmalarda gözlem/görüşme/öz değerlendirme formları kullanılması olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırmaların büyük bir bölümünde bu öneri dile getirilmesine rağmen araştırmacıların bu doğrultuda harekete geçmediği hala en çok anket ve ölçek kullanarak yeterlik araştırmalarını gerçekleştirdikleri görülmektedir.

SONUÇLAR

2006 yılından günümüze kadar Türkiye’de gerçekleştirilmiş olan öğretmen yeterlilikleri ile ilgili araştırmaların yöntem bölümleri incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Araştırmaların sayıca azalarak 2011, 2010, 2009, 2012, 2008, 2006 ve 2007 yıllarında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Yeterlik ile ilgili sayıca en çok araştırmanın 2011 yılında gerçekleştirildiği ortaya çıkmaktadır. Ancak 2011 yılına göre 2012 yılında bu sayıda bir düşüş yaşandığı görülmektedir.
2. Araştırmaların neredeyse tamamı araştırma-inceleme türündedir.
3. İncelenen araştırmalarda en fazla seçilen yaklaşım nicel yaklaşımdır.
4. İncelenen araştırmalarda en fazla tercih edilen model-yöntem desen tarama modeli olduğu anlaşılmaktadır.
5. İncelenen araştırmalarda en çok tercih edilen örnekleme yöntemleri sırasıyla; random örnekleme ve çalışma grubunun tamamına ulaşmadır.
6. Ayrıca araştırmaların önemli bir bölümünde model-yöntem-desenin, örnekleme yönteminin belirtilmediği görülmektedir.
7. Araştırmalarda örneklem ve çalışma grubu olarak en çok öğretmen adayı ve öğretmen tercih edilmektedir.
8. Örneklem/çalışma grupları öğretmen ve öğretmen adayı olan araştırmalarda en çok sınıf öğretmenliği branşı ve birkaç branşın bir arada alındığı karma branşlar tercih edilmektedir.
9. Araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı ölçektir.
10. Araştırmalarda en çok açıklayıcı istatistikler (crosstabs, frekans, yüzde, toplam, ortalama ve SS) analiz tekniği olarak kullanılmıştır.
11. Araştırmalarda sırasıyla araştırma sürecinde geliştirilen ölçekler, Türkçeye uyarlanmış ölçekler ve önceki araştırmalarda geliştirilen ölçekler kullanılmıştır.
12. Yeterliliğin çeşitli değişkenlerle ilişkisi ve öğretmenlerin yeterlik düzeyi araştırmacıların en çok yoğunlaştıkları konular olmuştur. Yeterlik düzeylerinin ölçüldüğü araştırmalarda öğretmenlerin daha çok yeterli ve orta düzeyde olduğu görülmüştür.
13. İncelenen araştırmaların ileride yapılacak araştırmalara yönelik yöntem ile ilgili olan önerileri “*yeterliliğin farklı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi*”, “*araştırmaların farklı örneklemlerle*

tekrarlanması”, “araştırmaların farklı branşlarla tekrarlanması”, “araştırmalarda gözlem/görüşme/öz değerlendirme formları kullanılması”, “uygulamada yeterlilik ölçülmesi”, “araştırmaların daha geniş örneklerle tekrarlanması”, “öğretmenlerle diğer paydaşların da araştırmaya dahil edilmesi”dir.

TARTIŞMA

Günümüzde teknoloji hızla değişmekte ve gelişmektedir. Ülkeler bu hızlı değişime ayak uydurmaya çalışmaktadır. Bu hedefin gerçekleşmesi ise ancak eğitim ile mümkündür. Yeni ürünler ortaya koyan bireyler yetiştirmek eğitim sistemimizin ayrılmaz parçasıdır. Tüm bu amacın temelinde ise bunu gerçekleştirecek olan öğretmenler yer almaktadır. Öğretmenler yenilikleri takip etmeli, kendini yenilemeli ve öğrencilerine model olmalıdır. Çünkü öğretmen artık bilgiyi salt aktaran değil, bir modeldir. Dolayısı ile öğretmenlerin niteliği ve yeterliği önemli bir konudur. Bu araştırmada çıkış noktası 2005-2006 öğretim yılından itibaren eğitim sistemimizde başvurduğumuz yapılandırmacı anlayışın neden olduğu öğretmen yeterliklerindeki farklılıkların araştırıldığı makalelerin özellikle yöntem bölümlerinin içerik açısından analiz edilmesiydi.

Bu bağlamda bu yaklaşıma başvurulmasından sonraki sekiz yılda (2006-2013) yeterlilik ile ilgili eğitim bilimleri alanında toplam 154 araştırma yapıldığı yapılmıştır. Bahsedilen 154 araştırmanın 50 tanesi 2011-2012 yıllarında gerçekleştirilmiştir. İki yılda yeterlik ile ilgili gerçekleştirilen 50 araştırma bulunmasına rağmen bu araştırmaların bilimsel araştırma yöntemleri açısından benzerlik göstermesi dikkat çekicidir. Yeterlik ile ilgili araştırmaların aynı araştırma yaklaşımı, aynı veri toplama araçları ile ve genellikle aynı branştaki öğretmenlere uygulanması araştırmaların önerilerinin dikkate alınmadığını ve sürekli tekrarların yaşandığını göstermektedir. Kaşkaya (2012) araştırmasında temel çelişki olarak; çalışmalarda öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerinin belirlenmesi amaçlanmış olmasına karşın, katılımcıların (öğretmen veya öğretmen adayı) kendi görüşlerine başvurarak, mesleki yeterlikleri konusunda değerlendirmelerde bulunulmasını göstermektedir. Benzer şekilde bu araştırmada incelenen çalışmalarda da aynı sorun devam etmektedir. Ancak bazı araştırmacılar öz-yeterlik kavramına geçiş yaparak bu sorunu gidermeye çalışmaktadır. Araştırmanın bazı yerlerinde yeterlik bazı yerlerinde öz-yeterlik kavramı kullanılarak sadece anket veya ölçek kullanmasının eksikliği kapatılmaya çalışılmaktadır. Özellikle 2011 yılında özel alan yeterliklerinin belirlenmesi ile branş öğretmenlerinin yeterliklerinin belirlendiği araştırmalara yönelmek yerine yine öz yeterliklerin belirlenmesi dikkat çekicidir. Becerilerin ölçülmesi için gözlemlerin yapılması ölçek, anket ve görüşmelerin bir arada kullanılmasındansa, öz-yeterlik algısını ölçek veya anketlerle ortaya çıkarmak daha az zahmet gerektirdiği bir gerçektir. Üstelik algı ölçümlerinde anket kullanan araştırmacılar algıyı da ölçmemiş olup sadece katılımcıların yeterlikleri ile ilgili görüşlerini ölçmekle sınırlı kalmaktadır.

Araştırmaların birçoğunun öz- yeterlik ölçmeyi tercih ettikleri, öz-yeterlik ölçen araştırmaların ise bir bölümü yeterlik ile başka değişkenler arasındaki ilişkiye bakmaktadır. Yeterlik düzeyi ölçen araştırmalarda ise sonuç olarak öğretmen veya öğretmen adaylarının yüksek ve orta yeterlik düzeyinde oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Öz- yeterlik algısı yüksek olan bireylerin bir işi başarmak için büyük çaba gösterdiklerini, olumsuzluklarla karşılaştıklarında kolayca geri dönmediklerini, ısrarlı ve sabırlı olduklarını göstermektedir (Aşkar ve Umay, 2001). Öz-yeterlik algısını ölçmek öğretmen ve öğretmen adayları için önemlidir. Hatta öğretmen ve öğretmen adaylarının önce kendilerini yeterli hissetmeleri gerekmektedir ki yeterli olabilsinler. Ancak dikkat çeken öz-yeterlik ile ilgili bu kadar araştırmanın yanında yeterlik belirleyen araştırmanın olmamasıdır. Öz-yeterlik algısı ölçülmesine ağırlık verildiği ve yeterliklerin genellikle yüksek ve orta düzeyde çıktığı birçok araştırmanın gerçekleştirildiği ve bu araştırmaların sonucunda görüşme gözlem ile yeterliklerin belirlendiği araştırmaların yapılması gerektiği önerilirken benzer araştırmaların tekrarlanması alana ne kadar katkı sağlayabilir. Öğretmenlerin ve öğretmen adayların ölçek ve anketlere öz-yeterlikleri ile ilgili düşük düzeyde cevaplar vermektan kaçınması da sonuçların bir sebebi olabilir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının yüksek öz-yeterlik algılarında olması istenen olumlu bir durumdur ancak algıların yüksek olması yeterlik düzeylerinin de yüksek olduğu anlamını

taşınamaktadır. Bu nedenle gelişim ve değişim içinde olan dünyamızda öğretmen yeterliklerinin her geçen gün hızla değişim ve gelişim içinde olduğu düşünüldüğünde öğretmenlerin bu hıza ne kadar yetişebildiklerinin incelenmesi de değerli bir araştırma konusudur. Araştırmalar öğretmen ve öğretmen adaylarının yeterliliklerine yönelik algılarını ortaya koymuş bulunmaktadır. Ancak merak yeterliklerine yönelik algılarından sonra merak konusu olan yeterlikleri ve yeterlik algıları ile yeterlikleri arasındaki ilişkidir. Bu çalışmada incelenen çalışmalar (makaleler-yüksek lisans ve doktora tezleri hariç-) dikkate alındığında bu merakı giderecek araştırmalara rastlanmamaktadır. Tschannen-Moran, Hoy ve Hoy (1998) yeterlik bilgisinin kaynaklarını ikiye ayırmaktadır. Bu kaynaklar; öğretim görevlerinin analizi ve kişisel öğretim yeterliğinin değerlendirilmesidir. Öğretmen yeterlikleri incelenirken iki açıdan değerlendirilmesini önermektedir. İlk olarak öğretmenlerin kişisel yeterlikleri incelenmelidir. İkinci olarak ise öğretim ortamındaki kaynaklar ve sınırlılıklar dikkate alınarak iki yeterlilik bir arada değerlendirilmesi önerilmektedir. Hoy'a (2000) göre başarı içselleştirilebilir veya yetenek veya çaba gibi kontrol edilebilir nedenlerle oluşursa öz yeterlik geliştirilebilir. O halde öğretmenin yeterliği ile öz yeterliği ayrı düşünülemeden iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmalarda bu durum dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir.

Bilimsel yöntem açısından sürekli birbirini tekrar eden araştırmalar yerine çeşitli araştırmaların önerileri dikkate alınarak gerçekten ihtiyaç olan araştırmalara yönelmekte yarar vardır. Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre nitel araştırma sürecini ve verileri açık ve ayrıntılı bir biçimde, yani başka bir araştırmacının değerlendirmesine olanak verecek biçimde tanımlanması (yani "güvenilirlik") araştırmacının karşılaması gereken önemli beklentilerdendir. Aynı durum nicel araştırmalar için de geçerlidir. İncelenen araştırmalarda yaklaşımı, yöntemi, örnekleme yöntemi belirtilmemiş araştırmalar sayıca çok olduğu göze çarpmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik için en önemli şartlardan biri olan raporlaştırmada yaklaşım, yöntem ve tekniklerin başka bir araştırmacının aynı araştırmayı tekrar gerçekleştirebilmesine izin verecek açıklıkta verilmesine özen gösterilmemesinin hala önemli sorunlarımızdan biri olduğu açıktır.

ÖNERİLER

Nicelik olarak çok sayıda olan yeterlik araştırmalarında olduğu gibi sürekli aynı örneklem, branş, yaklaşım ve yöntemle tekrarlama yerine nitel ve nicel yaklaşımların bir arada kullanıldığı veri çeşitlemesinin sağlandığı yeterlik algılarının yanında yeterliklerin de incelendiği, alanyazında bulunandan farklı ve alanyazına yeni bir katkı sağlayacak araştırmalar gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, M. ve Yıldız, H. (2011). İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerde Dil Becerilerini Geliştirme Yeterliklerine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 50-70, 2011
- Aşkar, P. ve Umay, A. (2001). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlik Algısı. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Baskan, G. A. (2001). Öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirmede yeniden yapılanma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 16-25.
- Celep, C. (2004). *Meslek olarak öğretmenlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- DPT. (2007). T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. *Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planı (2007-2013)*. [25.06.2011]. (<http://ekutup.dpt.gov.tr/>).
- Hoy, A. W. (2000). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching. *Qualitative and Quantitative Approaches to Examining Efficacy in Teaching and Learning*, American Educational Research Association. 2-6.

- Kabaca, T., ve Erdoğan, Y., (2007) Fen bilimleri ve matematik eğitimi alanlarındaki tez çalışmalarının istatistiksel açıdan incelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 54-63.
- Kaşkaya, A. (2012). Öğretmen yeterlikleri kapsamında yapılan araştırmaların konu amaç yöntem ve sonuçları açısından değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 789-805.
- Kurtoğlu, M. ve Seferoğlu, S. S. (2012). BÖTE alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerin yöntem ve içerik açısından incelenmesi. *IV. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 4-7 Mayıs 2012, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- MEB (2008). Neden özel alan yeterlikleri. <http://otmg.meb.gov.tr/YetOzel.html> adresinden 10 Ocak 2013 tarihinde alınmıştır.
- MEB. (2011). *Türk eğitim sisteminin örgütlenmesi-2011*. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara.
- Okutan, M., ve Ekşi, A. (2007, Ağustos). *2000-2003 yılları arasında eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi alanında yapılmış olan yüksek lisans tez özetleri çalışması*. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tokat.
- Pas, E. T., Bradshaw, C. P. & Hershfeldh, P. A. (2012). Teacher- and school-level predictors of teacher efficacy and burnout: Identifying potential areas for support. *Journal of School Psychology* 50 (2012) 129–145
- Sünbül, A. M., Arslan, C. (2006). Öğretmen Yeterlilik Ölçeğinin Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2).
- Tschannen-Moran, M., Hoy, A. & Hoy, W. (1998). Teacher Efficacy: Its Meaning and Measure. *Review of Educational Research*, 68(2), 202-248.
- Türker, M. V. (2011). Türkiye’de Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalında Üretilen Lisansüstü Tez Çalışmalarında Süregelen Metodolojik Bir Hata: Uygulama-Araştırma Ayırımının Yapılamaması. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2(31), 261-272.
- Üstün, A., ve Tekin, S. (2009). Amasya eğitim fakültesindeki öğretmen adaylarının öz yeterlilik inançlarının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 35-47
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.